

Rim i Hrvati kroz povijest

Hrvati su jedan od samo nekoliko povlašćenih naroda na svijetu jer su tako blizu Rima, središta, ne samo kršćanstva i Katoličke crkve, nego i središta zapadne civilizacije i kulture. Ono što milijunima katolika diljem svijeta nije bilo niti je moguće hodočastiti u Rim zbog daljine ili siromaštva, mnogim hrvatskim vjernicima tijekom povijesti, kao i danas, to je moguće upravo zbog blizine Vječnoga Grada.

Kao uvod u ovaj članak poslužiti će nam jedan izvadak iz putopisa hrvatskog književnika Antuna Gustava Matoša koji je boravio u Rimu na liječenju 1913. g., nekoliko mjeseci prije kraja svoga života. Stanovao je blizu Vatikana u Domu sv. Marte (u kojem danas stanuje papa Franjo). Ne samo svoje dojmove o Rimu, nego i što je Rim značio i znači za hrvatski narod opisao je u putopisu *Salve dea Roma*, objavljenom u Obzoru 1913. god. iz kojega donosimo nekoliko ulomaka:

Matoš o Rimu

„Već sam desetak dana u Rimu i kao stari, iskusni globetrotter brzo sam se udomaćio... Sad stanujem blizu Vatikana, u nekadašnjim vrtovima Neronovim... Kad uveče slušam tamni, utješljivi i slatki psalam metala rastopljenog u večernju molitvu Angelusa, zvuci lete u visinu kao bijele, čiste grlice biblijske... Hram prvostolnik, mrk i veličajan u modernom bogomračju banalne gradske okolice, tone i tone u mrak i baca na grad i čelo tešku, pobožnu svoju sjenu. Ali to nije obična sjena, sjena veličajne kupole Michelangela... To je sjena svjetske historije, sjena Čovjeka, i hrvatski skromni hodočasnik, nesretni sin nesretne domovine, gubi u tom času kukavnu vezu sa svojim slučajnim determinizmima, osjećajući i svu srodnost s tim veličajnostima čovječanstva i duše europske. Cijeli niz djedova mojih primaše ovdje svoj duševni sadržaj, postavši prvi bedem latinske civilizacije proti Istoku. Rim je rana kralja Zvonimira i kruna Tomislavljeva. Od Frankopana i Đ. Draškovića pa do Pucića, Kukuljevića, Tkalca, Stossmayera i Koste Vojnovića bijaše i ostade Vječni grad ponajglavniji žrtvenik duše naše, pa ako i nismo osobito i gorljivi katolici, ostajemo to shvaćanjem katoličanstva kao dojakošnje kulturne sile prvog reda, ostajemo to kultom naše latinske tradicije i našim mentalitetom...

Ako i siromašan sin nesretne i siromašne zemlje, u Rimu se kao član katoličkog naroda i latinske kulture smatram pomalo kod kuće... Romo, vječna boginjo! Ako

i Hrvat, civis Romanus sum! Najbolja naša hrana bijaše mlijeko iz vimena rimske vučice. Do 1848. je naš Sabor govorio jezikom Senata. Ako i nismo više Rimljani jezikom, gledat ćemo to postati duhom, energijom i patriotizmom, značajem i slobodoljubljem. Naš Julije Klović je tu bio prvak među prvima. Naš dalmatinski pjesnik bi tu kao Petrarca okrunjen parnaskim apolonskim vijencem. Naša krv, Siksto V. je tu slavno papovao. Naši Rački i Kukuljevići su tu tražili naše izvore. Naš Starčević - ultimus Romanorum - naučio je od tih Livija, Tacita i Plutarha kult klasične značajnosti i patriotizma. I mi smo skupo zaslužili rimsko građansko pravo, pa u borbi proti germanskim i panonskim barbarima potražimo kao i nekada okrepe u vječnoj mladosti preporodnog klasičnog duha. Zdravo, dakle, Vječni grade! *Salve, dea Roma!*...“¹

O rimskoj univerzalnosti

Da bismo shvatili važnost i značenje Rima za Hrvate potrebno je spomenuti samo barem općenite osnovne podatke o njegovoj univerzalnosti i važnosti za povijest čovječanstva.

Svake godine grad Rim svečano slavi svoj rođendan 21. travnja kada je prema legendi 753. god. Romul utemeljio Rim. Prve godine svoga pontifikata 1979., papa Ivan Pavao II. je komentirao ovo rođendansko slavlje u svome govoru na generalnoj audijenciji na Trgu sv. Petra za hodočasnike iz cijeloga svijeta ovim riječima:

„Dan rođenja Rima ne znači samo početak niza ljudskih naraštaja koji su nastanjivali ovaj Grad i ovaj poluotok; on znači također početak za narode i daleke nacije koje osjećaju vezu i posebno jedinstvo s latinskom kulturnom tradicijom u njezinim najdubljim sadržajima. Rim duguje kršćanstvu novu univerzalnost svoje povijesti, kulture i baštine. Ova kršćanska, katolička univerzalnost Rima traje do danas. Ona nema iza sebe samo dvije tisuće godina povijesti nego se neprestano razvija: dolazi do novih naroda i novih zemalja. I stoga se ljudi sa svih strana svijeta rado upućuju u Rim da se pronađu kao u vlastitoj kući, u tom uvijek živom središtu univerzalnosti.“²

1 *Obzor*, 1.11.1913. Pretiskano u: *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 66, str. 400-408.

2 *Govor Pape Ivana Pavla II. na generalnoj audijenciji 25. IV. 1979. u povodu rođendana Rima. Vidi web stranicu: www.vatican.va Sommi Pontefici, Giovanni Paolo II., Udienze generali, 25. IV. 1919.*

Predkršćanski Rim

Mnogi povjesničari smatraju nemalom povijesnom zagonetkom činjenicu da se jedno naselje na Apeninskom poluotoku - Rim - uspjelo izdići iznad svih ostalih naselja i plemena različita podrijetla i međusobno podijeljenih, da im se taj grad unatoč nepovoljnom geografskom položaju uspio nametnuti i potom organizirati osvojena područja u ogromno carstvo, koje svojim tisućljetnim postojanjem i savršenom organizacijom još danas zadivljuje svakoga tko ga proučava. Djelomično objašnjenje nalazimo u organizacijskom i vojničkom geniju Rimljana, koji su uspjeli nadvladati sve unutarnje suprotnosti i razviti snažan patriotizam kojemu je spasenje i korist Republike, a kasnije Carstva bio vrhovni zakon. Duh udruživanja, umješnost u posredništvu, umjerenost prema podjarmljenim pojedincima i narodima bile su samo neke od karakteristika koje su omogućavale ostvarenje velikog imperija. Zanimljivo je da su stari Rimljani živjeli u uvjerenju kako je njihov grad središte prema kojemu su sa svih strana trebali težiti narodi i pridolaziti bogatstva i odakle je na sve strane imperija trebao odlaziti zakon i običaji.

Već od najstarijih vremena Rimljanin je bio uvjeren kako je sudbina grada Rima - Urbs - usko povezana sa sudbinom svijeta - Orbis - i da je organ koji je upravljao gradom - Senat, bio onaj isti koji je određivao sudbinu svijeta. Postupno su svi podanici velikog imperija došli do određenog stupnja zajedničkog osjećaja i uzajamne lojalnosti te su se međusobno mogli prepoznati u nazivu koji je značio stanje pripadnosti: *civis romanus* - rimski građanin. Dolaskom i razvojem kršćanstva, kojemu je staro Rimsko Carstvo utrlo put po tada poznatom svijetu, Rim dobiva novo značenje u povijesti svijeta.

Kršćanski Rim

Sredinom prvoga stoljeća Rimskim Carstvom se širi nova religija - kršćanstvo. Vjerovjesnici Evanđelja polaze na sve strane po rimskim cestama građenim za rimske osvajačke legije koje nisu slutile da će, koristeći se njihovim putovima, jedna nova sila veoma brzo iznutra preobraziti veliki imperij; uloga toga rimskog imperija, kako nam kaže teologija povijesti, bila je upravo pripremanje puta toj novoj spasiteljskoj stvarnosti - kršćanstvu.

Propovijedanje i širenje nove religije nailazi na otpore kako u institucionaliziranoj rimskoj politeističkoj religiji, tako i kod rimskih careva kojima su kršćani odbijali priznavati božanska svojstva. S carem Neronom započinju progoni kršćana koji će s većim ili manjim intenzitetom trajati sve do 313. god. kada car Konstantin poznatim

Milanskim ediktom daje kršćanima slobodu. Od tada se kršćanstvo slobodno širi po cijelom Rimskom Carstvu, a car Konstantin na najsvetijim kršćanskim mjestima podiže bazilike. Uslijed sve češćih navala barbarskih naroda, koji su neprestano ugrožavali granice rimskog imperija, Zapadno Rimsko Carstvo 476. god. propada. Istočno Rimsko Carstvo - Bizant, koje je Konstantin osnovao početkom 4. st. postojat će još 1000 godina.

Propašću Zapadnog Rimskog Carstva od političkog središta grad Rim postaje središtem nove duhovne sile koja će od njega za nekoliko stoljeća učiniti ponovno središte svijeta na duhovnom polju, sa svojim centrifugalnim utjecajima na svjetovnom i političkom području.

Rim postaje ponovno središte svijeta

Činjenica da je u Rimu mučeničkom smrću završio svoj život prvak Kristovih apostola - Petar, kojega je Krist postavio stijenom na kojoj je saznao zajednicu svojih sljedbenika, Crkvu, te da uz Petrov grob njegovu službu biskupa Rima i primata nad cijelim apostolskim zborom i cijelom Crkvom vrši njegov nasljednik - već od davnine zvan papa - dalo je gradu Rimu novi razlog postojanja na svjetskom planu. U papinstvu kao univerzalnom duhovnom i moralnom principu koji je označio suverenitet jedne zajednice i na svjetovnom planu, što je dovelo do stvaranja papinske države, sam grad Rim našao je razlog svoga nadživljavanja, obnove i potom preporoda nakon što su očito bili iscrpljeni svi povijesni i geopolitički motivi koji su nekad podržavali staru veličinu.

Rimska crkva sa svojom već prije oblikovanom dobrom organizacijom na raznim područjima društvenog života, nakon propasti Carstva preuzima sada potpunu odgovornost na svjetovnom području za vođenje poslova grada. Rimski narod sve je više osjećao da ga predstavlja njegov biskup jer je bio napušten od raznih silnika i moćnika te izložen samovolji i pustošenju barbarskih naroda.

Odsutnost sredene svjetovne vlasti na Apeninskom poluotoku dovela je na njega razne agresore. Tako Rim gotovo tijekom dvaju stoljeća, tj. u 6. i 7. stoljeću, stoji pod formalnom upravom Bizanta, razvijajući međutim vlastitu fizionomiju pod rastućom afirmacijom papinstva, koje postaje i politički čimbenik. Pojava Karla Velikog i njegovo krunjenje za cara obnovljenoga Svetog Rimskog Carstva, koje je izvršio papa Leon III. (795.-816.) na Božić u Rimu 800. g. otvara novo povijesno razdoblje koje će potrajati sve do 15. st. Razni kraljevi i vladari tražit će u tom razdoblju u Rimu potvrdu svojih vladalačkih prava. Karlo Veliki u međuvremenu dariva papi određena zemljišna



Bazilika Svetog Petra u Rimu

područja. To će s kasnijim dodavanjima i pripajanjima izrasti u Papinsku Crkvenu Državu, koja će svoj završetak imati 1870. g., kad je nasilno osvaja i dokida pokret za ujedinjenje Italije. Tek 1929. g. Lateranskim ugovorima osniva se nova država, današnji Vatikan, koji služi isključivo duhovnom poslanju i služenju Svete Stolice vjernicima Katoličke crkve, ali i cijelom svijetu.

Vatikan – središte katoličanstva

U vrijeme Pape Pija XI. (1922.–1939.) sklapaju se u Rimu 1929. Lateranski ugovori i tako se konačno normaliziraju odnosi između Svete Stolice i Italije. Stvorena je današnja država Vatikan (Stato della Città del Vaticano), kao subjekt međunarodnog prava i odmah biva priznata od mnogih zemalja. Sveta Stolica održava danas diplomatske odnose gotovo sa svim državama svijeta. Papa, osim što je biskup Rima i kao Petrov nasljednik vrhovni poglavar Katoličke crkve, poglavar je i suverene države Vatikan. Njome upravlja uz pomoć državnog tajnika te drugih ustanova Svete Stolice.

Ono što Rimu daje obilježje jedinstvenog grada na svijetu jest središte kršćanstva, posebice katoličanstva koje se u njemu nalazi. Stoga je i dobio naziv Vječni Grad. To središte svojom bogatom povijesnom baštinom, svojim ustanovama i napose osobom Petrova nasljednika, rimskoga biskupa, koji se od 5. stoljeća naziva papa, za cijeli svijet predstavlja nenadmašivi duhovni i moralni

autoritet. Ta mnogostruka stvarnost središta Katoličke crkve, koju zajedničkim imenom obično zovemo Vatikan, jest u isto vrijeme subjekt međunarodnog prava, tj. suverena država, najmanja na svijetu; prostorno zaprema površinu od samo 44 hektara, niti pola četvornog kilometra. Po svojoj se naravi, međutim, razlikuje od svih drugih država: Vatikan je ustvari samo sredstvo Svete Stolice kojom Petrov nasljednik upravlja sveopćom Katoličkom crkvom. Suverenost i stanje posebne države osigurava Svetoj Stolici potpunu nezavisnost, zajamčenu na međunarodnom planu, da može nesmetano i neovisno vršiti svoje duhovno služenje vjernicima Katoličke crkve i cijelome svijetu.

Vatikan, srce kršćanskog Rima, „jest zajednička domovina svih kršćana i kuća zajedničkog Oca“ (*papa Ivan Pavao II.*) kamo su pozvani svi ljudi da u Kristu postanu djeca Božja. Ovaj osjećaj da nismo stranci, nego da smo svi braća, jer imamo zajedničkog Oca, posebno doživljavate na Trgu sv. Petra kad ste okupljeni oko pape - bilo za vrijeme nedjeljne podnevne molitve Anđeoskog pozdravljenja, bilo za vrijeme opće audijencije ili kakve druge posebne svečanosti, a napose o Božiću i Uskrsu kad papa s glavne lože bazilike podjeljuje svoj blagoslov “Urbi et Orbi” (gradu Rimu i svijetu). Ljudi raznih narodnosti, kultura, rasa, običaja, jezika, premda se međusobno i ne razumjeli, ovdje u srcu katoličanstva, okupljeni oko Petrova nasljednika koji im uprisutnjuje Krista, osjećaju duboko istinitost Pavlovih riječi: “Nema više Židov-Grk, rob-slobodnjak,

muško-žensko! Svi ste vi jedan u Kristu Isusu" (Gal 3,28).

Značenje Vatikana

Dok je tolike spomenike po svijetu dovoljno samo promatrati, ono što čuva i pruža Vatikan potrebno je i promatrati i razumjeti. Vidljivost Vatikana i njegovih građevina obavlja nešto nadzemaljsko, što ga čini u prvom redu gradom duha i nadnaravnih vrijednosti koje zrače iz svih njegovih umjetnina, građevina i stanovnika. Vatikan nije samo skup monumentalnih zdanja zanimljiv za arheologe i arhitekte niti bogati izvor građe za povijesne i druge znanosti, pohranjene u brojnim rukopisima, knjigama i dokumentima Vatikanske knjižnice i Tajnog arhiva. Nisu to niti čuveni vatikanski muzeji s umjetničkim remek-djelima, niti bazilika sv. Petra, taj veličanstveni nadgrobni spomenik u obliku najveće crkve svijeta nad grobom siromašnog galilejskog ribara. Vatikan sve to u sebi sadržava, ali svojom pravom stvarnošću sve to nadilazi. On nije samo prošlost, nego prije svega sadašnjost u kojoj živi sva prošlost, suvremena za svako stoljeće, za svaki povijesni trenutak.

Vatikan je sjedište rimskog biskupa koji je, kao nasljednik apostola Petra, Kristov namjesnik na zemlji, nositelj najviše vlasti kojom je Bog zaodjenuo čovjeka. U papi, kao vidljivom središtu jedinstvene, cijele Katoličke crkve i svih kršćana, sam Isus Krist živi, djeluje i govori nastavljajući kroz sva stoljeća svoje spasenjsko poslanje naučavanja i posvećivanja cijelog ljudskog roda. Zbog toga su prema Vatikanu, u kojem stoluje Kristov namjesnik na zemlji, okrenuta srca više od jedne milijarde katolika, te pozornost i simpatije svih ljudi dobre volje.³

Veze Hrvata s Rimom kroz povijest

Prve veze Hrvata sa Svetom Stolicom započinju već u 7. stoljeću nakon što su se Hrvati početkom toga stoljeća počeli naseljavati u svoju novu domovinu. Ovdje donosimo kratak shematski prikaz najvažnijih zbivanja iz hrvatske povijesti koja su povezana s Rimom i papama.

600. - Papa GRGUR VELIKI u svojim pismima govori o dolasku Hrvata i njihovu naseljavanju na prostorima nekadašnjeg Ilirika. Tim papinim spomenom započinje hrvatska povijest u užem smislu.

640. - Prve veze Hrvata s Rimom. PAPA IVAN IV. DALMATINAC šalje OPATA MARTINA u hrvatske krajeve da otkupljuje zarobljene kršćane i prikuplja kosti mučenika

³ Opširnije o do sada navedenim temama univerzalnosti Rima i značenja Vatikana vidi u: Božidar Nagy, *Rim i Vatikan – Vodič*, 5. izdanje, Zagreb, Postulatura Ivana Merza 2007., str. 8 – 36.

sv. Dujma, sv. Venancija i drugih koje je po dolasku u Rim pohranio u posebnoj kapeli u Lateranskoj krstionici gdje se nalaze i danas.

641. - Početak POKRŠTAVANJA HRVATA u zajedništvu Rimokatoličke crkve.

680. - PAPA AGATON sklapa ugovor S HRVATIMA o nenapadanju na druge naroda uz obećanje da će ih štiti papa i sam sv. Petar u slučaju da ih netko napadne.

879. - PAPA IVAN VIII. I KNEZ BRANIMIR izmjenjuju povijesna pisma o međusobnom priznanju. To je PRVO MEĐUNARODNO PRIZNANJE HRVATSKE kao suverene države. 7. lipnja, dan kad je papa uputio svoje povijesno pismo knezu Branimiru slavi se svake godine kao Dan hrvatske diplomacije.

925. - PAPA IVAN X. na Splitskom crkvenom saboru priznaje TOMISLAVU naslov kralja Hrvata.

928. - PAPA IVAN X. splitskom nadbiskupu priznaje jurisdikciju po cijeloj hrvatskoj državi od Jadrana do Drave. Time uspostavlja jedinstvenu crkvenu pokrajinu i sjedinjuje Dalmaciju sa sjevernom Hrvatskom što je temelj budućega duhovnog i kulturnog jedinstva hrvatskog naroda.

1075. - PAPA GRGUR VII. šalje OPATA GEBIZONA u Hrvatsku koji kruni ZVONIMIRA za hrvatskog kralja, a on u svojoj Zavjernici obećaje papi posebnu odanost.

1248. - Papa INOCENT IV. dopušta SENJSKOM BISKUPU FILIPU uporabu hrvatskog jezika i glagoljice u liturgiji.

1320. - DANTE ALIGHIERI u svome djelu *DIVINA COMEDIA (Raj, XXXI., 103)* spominje jedino HRVATE kao pobožne hodočasnike koji dolaze u Rim na grob sv. Petra te vidjeti Veronikin rubac koji se tada čuvao u Bazilici sv. Petra. Diveći se pobožnosti hrvatskog hodočasnika koji promatra Kristovo lice na Veronikinu rupcu, koji se kao relikvija čuvao tada u Bazilici sv. Petra, Dante pjeva:

Poput onoga koji možda iz Hrvatske

Dođe da vidi našu Veroniku,

Pa svojom vjekovječnom čežnjom nezasićen,

Kaže u misli, dok se pokazuje /rubac/:

„O, Gospode moj, Isuse Kriste, pravi Bože,

Tako li je, dakle izgledalo lice tvoje!“

1453. - PAPA NIKOLA V. na molbu hrvatskog svećenika-pustinjaka JERONIMA IZ POTOMLJA (Pelješac) dariva doseljenim Hrvatima u Rimu prostor za izgradnju gostinjske i bolnice za hrvatske hodočasnike, te crkvicu sv. Marine za bogoslužje.

1460. - Slavni hrvatski kipar IVAN DUKNOVIĆ (Ioannes Dalmata) rodnom iz Trogira, tijekom pet godina, do 1465. djeluje u Rimu. Od najvažnijih djela iz rimskog razdoblja njegova stvaralaštva jesu dva monumentalna portala na Palazzo Venezia, mramorna pregrada u



Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima

Sikstinskoj kapeli u Vatikanu i reljef Madone s djetetom koji se nalazi nad grobom pape Ivana Pavla II. u kriпти bazilike sv. Petra.

1478. - Posljednja bosanska kraljica KATARINA KOTROMANIĆ, r. KOSAČA nakon pada Bosne 1463. bježeći pred Turcima nalazi utočište kod pape u Rimu. Umire na glasu svetosti ostavivši oporučno papi Bosansko Kraljevstvo. Sahranjena je u središtu Rima na Kapitoliju u crkvi sv. Marije Aracoeli.

1519. - PAPA LEON X. u pismu skradinskom biskupu TOMI NIGERU upućuje ohrabrenje hrvatskom narodu i banu PETRU BERISLAVIĆU u kojem Hrvatsku naziva ANTEMURALE CHRISTIANITATIS - PREDZIĐE KRŠĆANSTVA.

1578. - U Rimu je živio i umro JULIJE KLOVIĆ - CROATA, slavni hrvatski svećenik, slikar-minijaturist zvan i „Michelangelo minijature“. Sahranjen je u crkvi sv. Petra u okovima.

1589. - PAPA SIKSTO V., hrvatskog podrijetla, gradi u Rimu crkvu sv. Jeronima za Hrvate i uz nju ustanovljuje jedini nacionalni hrvatski kanonički kaptol koji traje sve do 1901. g.

1599. - Po želji PAPE KLEMENTA VIII., isusovački general osniva u Rimskom kolegiju Akademiju hrvatskog jezika (koji je tada nazivan i ilirskim jezikom) za svećeničke pripravnike koji će djelovati u hrvatskim krajevima. Prvi profesor hrvatskog jezika bio je Bartol Kašić.

1604. - BARTOL KAŠIĆ, hrvatski svećenik isusovac,

po nalogu isusovačkog generala objavljuje u Rimu za studente PRVU HRVATSKU GRAMATIKU. Prevodi na hrvatski Sveto Pismo i Rimski obrednik. Umro je u Rimu 1650. Sahranjen je u crkvi sv. Ignacija gdje mu je podignuta spomen-ploča.

1619. - Zbog vjernosti papi i Rimokatoličkoj crkvi hrvatski svećenik i kanonik MARKO KRIŽEVČANIN, nakon studija u Rimu, podnio mučeničku smrt u Košicama u Slovačkoj. Svetim ga proglasio 1995. papa Ivan Pavao II.

1623. - PAPA URBAN VIII. određuje da se na svim europskim sveučilištima koje je osnovala Crkva uz četiri standardna jezika (latinski, grčki, hebrejski i aramejski) poučava i hrvatski jezik najmanje tijekom dviju godina.

1682. Dubrovački svećenik STJEPAN GRADIĆ postao je prefekt - glavni upravitelj Vatikanske knjižnice kao jedini Hrvat kroz povijest u toj službi.

1742. - RUĐER BOŠKOVIĆ, hrvatski svećenik isusovac, znanstvenik i filozof, na zahtjev pape Benedikta XIV. izrađuje planove za popravak napukle apside i kupole Bazilike sv. Petra i time ih spašava od urušavanja.

1881. - PAPA LEON XIII. uspostavlja redovitu crkvenu hijerarhiju u Bosni i Hercegovini i osniva Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, te Mostarsku i Banjalučku biskupiju.

1852. - PAPA PIO IX. uzdiže Zagrebačku biskupiju na razinu nadbiskupije i metropolitanskog središta hrvatsko-slavonske crkvene pokrajine čime Zagreb postaje duhovno i nacionalno središte Hrvata.

1900. - 160.000 hrvatskih mladića i djevojaka odazivaju se pozivu PAPE LEONA XIII. i obavljaju posvetu Srcu Isusovu. Za tu prigodu gimnazijalac PETAR PERICA spjevao je u Travniku pjesmu posveticu „*Do nebesa nek se ori*“. Iste godine predstavnici mladeži hodočaste u Rim i predaju papi na dar album sa 160.000 potpisa i zlatno srce u kojem je pohranjen popis duhovnog cvijeća prikazanog za Svetoga Oca (preko milijun djela kršćanske pobožnosti).

1901. - Ukida se u Rimu stoljetni gostinjac za hrvatske hodočasnike i osniva se Zavod sv. Jeronima za izobrazbu hrvatskih svećenika.

1925. - BL. IVAN MERZ organizira u povodu Svete jubilarne godine, koja se slavila te godine, veliko hodočašće hrvatske mladeži u Rim koje se priključuje Međunarodnom hodočašću mladeži.

1946. - Zbog toga što nije htio odvojiti Crkvu u Hrvata od pape i Rima komunistički režim osudio zagrebačkog nadbiskupa ALOJZIJA STEPINCA na 16 godina robije.

1953. - PAPA PIO XII. proglašava nadbiskupa ALOJZIJA STEPINCA kardinalom.

1947. - Fra KARLO BALIĆ, hrvatski franjevac, suutemeljitelj je i prvi predsjednik Papinske međunarodne Marijanske akademije u Rimu. Sudjeluje u Papinskoj komisiji 1950. g. za proglašenje dogme o Marijinu uznesenju.

1968. - Zagrebački nadbiskup, KARDINAL FRANJO ŠEPER postaje pročelnik Kongregacije za nauk vjere, treći po važnosti u Katoličkoj crkvi i u toj službi ostaje do smrti 1981. g.

1970. - PAPA PAVAO VI. proglašava u Rimu prvog hrvatskog sveca, franjevca NIKOLU TAVELIĆA, misionara i mučenika iz 1391.g.

1973. - Nakon dugogodišnje djelatnosti u Rimu je umro hrvatski svećenik isusovac STJEPAN SAKAČ, trostruki doktor, profesor povijesti na Orijentalnom institutu Papinskog sveučilišta Gregorijane. Zaslužan za proučavanje rane povijesti Hrvata i njihova porijekla.

1979. - BRANIMIROV JUBILEJ. - Proslava 1.100 godina vjernosti Hrvata papi, nasljedniku sv. Petra. 30. travnja te godine PAPA IVAN PAVAO II. prvi put u povijesti na hrvatskom jeziku služi sv. misu i izriče govor u bazilici sv. Petra. Nazočni svi hrvatski biskupi i oko deset tisuća hrvatskih hodočasnika.

1983. - PAPA IVAN PAVAO II. proglašava 16. listopada u Rimu svetim hrvatskog kapucina LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA i postavlja ga uzorom svećenicima-isповjednicima.

1987. - Na blagdan Gospe Karmelske, 16. srpnja uz blagoslov i pomoć PAPE IVANA PAVLA II. obnovljena je stoljetna tradicija hrvatskog gostinjca u Rimu. Utemeljen je novi Dom hrvatskih hodočasnika zahvaljujući suradnji i darovima Hrvata iz cijeloga svijeta. Inicijativu je dao

i doveo je do ostvarenja o. dr. Božidar Nagy, hrvatski svećenik isusovac.

1992. - Zahvaljujući izričitom zalaganju PAPE IVANA PAVLA II. 13. siječnja VATIKAN među prvima priznaje Hrvatsku kao samostalnu i neovisnu državu što je dalo odlučni poticaj da su to učinile i ostale države svijeta.

1994. - 10. i 11. rujna - Prvi posjet PAPE IVANA PAVLA II. Hrvatskoj.

1997. - 12. i 13. travnja - Posjet PAPE IVANA PAVLA II. Sarajevu i Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

1998. - 2. do 4. listopada - Drugi posjet PAPE IVANA PAVLA II. Hrvatskoj. U Mariji Bistrici 3. listopada papa proglašava KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA blaženim.

1999. - Prvi hrvatski predsjednik DR. FRANJO TUĐMAN 28. listopada posljednji put posjećuje Rim i papu. Otvara u Vatikanskim muzejima povijesnu izložbu *Hrvati-kršćanstvo- kultura-umjetnost*. Njegov govor na otvorenju o blagotvornoj ulozi kršćanstva, Rima i papinstva za hrvatski narod smatra se njegovom duhovnom oporukom.

2003. - 5. do 9. lipnja - Treći posjet PAPE IVANA PAVLA II. Hrvatskoj. U Dubrovniku 6. lipnja papa proglasio blaženom utemeljiteljicu sestara Kćeri Milosrđa, č. s. MARIJU PETKOVIĆ.

2003. - 22. lipnja PAPA IVAN PAVAO II. u Banja Luci proglasio Ivana Merza blaženim, velikog promicatelja veza Hrvata s Rimom, nazvavši ga svjedokom, zaštitnikom, suputnikom, uzorom i primjerom, te njegov život i djelo označio kao program života i rada za mladež.

2007. - Papa BENEDIKT XVI. u svojoj Apostolskoj pobudnici *Sacramentum Caritatis* uvrstio je BL. IVANA MERZA među 18 najvećih svetaca Katoličke crkve kao uzora štovanja presvete Euharistije.

2011. - 4. i 5. lipnja Papa BENEDIKT XVI. posjećuje Hrvatsku.

Iz duhovne oporuke prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana

Ovaj prikaz veza hrvatskog naroda s Rimom i papinstvom završavamo s nekoliko izvadaka iz posljednjega javnog govora prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

U Vatikanskim muzejima održavala se kroz tri mjeseca od 28. X. 1999. do 31. I. 2000. velika izložba pod naslovom: *HRVATI - KRŠĆANSTVO, KULTURA, UMJETNOST*. Izložbu je otvorio 28. listopada 1999. g. dr. Franjo Tuđman u nazočnosti brojnih hrvatskih biskupa, domaćina iz Vatikana te uglednih uzvanika iz Hrvatske i Rima. Prije podne toga dana predsjednik Tuđman susreo se s papom Ivanom Pavlom II. Bio je to njegov posljednji državnički

posjet, a govor što ga je istoga dana izrekao na otvorenju izložbe bio je njegov posljednji nastup u javnosti. Dr. Franjo Tuđman umro je 10. XII. 1999. četrdeset dana nakon svoga posljednjeg posjeta Rimu i Vatikanu. Taj se njegov posljednji govor izrečen u Rimu, središtu kršćanstva, smatra njegovom duhovnom oporukom. Iz ovih nekoliko izvadaka predsjednikova govora dobiva se prava slika što je značila povezanost Hrvata s Rimom kroz stoljeća za očuvanje ne samo vjerskoga nego i kulturnog i nacionalnog identiteta hrvatskog naroda:

„Kada 879. godine Papa Ivan VIII., kao vrhovni crkveni i politički autoritet kršćanske Europe, hrvatskome knezu Branimiru priznaje zemaljsku vlast nad cijelom Hrvatskom, on time daje poticaj europskim državama i vladarima da Hrvatsku prepoznaju kao nezavisnu i suverenu državu. A kada 925. i 928. godine na, za Hrvate prevažnima splitskim sinodama, Papa Ivan X. bude uspostavio jedinstvenu crkvenu pokrajinu, i time sljubio Dalmaciju s Hrvatskom u jedinstveni hrvatski duhovni i kulturni prostor, tada će biti postavljeni temelji za izrastanje hrvatskoga naroda onakvog kakav je danas - nikad u sebe zatvoren, na razmeđu dviju europskih ekumena, dviju kultura i civilizacija, ujedno most i razdjelnica, ali uvijek unutar Zapada i nikada izvan njega...

Umjetnička djela, knjige, povijesni dokumenti i spomenici koji su ovdje prikazani, nama ne mogu biti dragocjeniji nego što jesu kao znamen duhovnog, nacionalnog i kulturnog identiteta hrvatskoga naroda... Njima se potvrđuje uklopljenost hrvatskoga naroda, kao snažno izraženoga slavenskog etničkog bića, u kontinuitet antičke kulture i latinske tradicije... Mnoga su povijesna svjedočanstva o tome kako su rimski pape podupirali hrvatska kulturno-povijesna nastojanja u krugu zapadne i mediteranske civilizacije "Orbis Romanus"...

Ekscelencije, Dame i Gospodo, ovakva velebna izložba kojom se Hrvatska pokazuje svijetu ne samo da se održava u svom prirodnom ambijentu - Vatikanu, već je i kruna odličnih odnosa i razumijevanja koja povezuje Hrvatsku i Katoličku crkvu... Kao što to pokazuje ova izložba, povijest dokazuje vjernost Hrvata moralnim načelima katoličke vjere i zakonima Crkve, a budućnost čvrsto jamči da će, u krvi stvorena hrvatska država, ne samo opstati već se i razvijati u zajednici s onim zemljama s kojima tvori i dijeli zajedničke civilizacijske vrednote..."

Summary

Božidar Nagy, Rome and the Croats

The Croats are one of few nations in the world privileged by their closeness to Rome, a center not only of Christianity and the Catholic Church, but also of western culture and civilization. A pilgrimage to Rome, something

which was and is impossible for many Catholics across the globe due to distance or poverty, was to many Croatian believers, as it is today, possible precisely because of the close proximity of the Eternal City.

Literatura

1. Burić, J., *Iz prošlosti hrvatske kolonije u Rimu*, Rim 1966.
2. Cvrlje, Vjekoslav: *Vatikan u suvremenom svijetu*. Školska knjiga, Zagreb 1980.
3. Cvrlje, Vjekoslav: *Vatikanska diplomacija. Pokoncilski Vatikan u međunarodnim odnosima*. Školska knjiga i Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1992.
4. Cvrlje, Vjekoslav: *Znameniti Hrvati pri Svetoj Stolica*. Školska knjiga, Zagreb 2004.
5. Jemrešić, I.N., *Hrvati u Rimu: Putne uspomene na prvo hrvatsko narodno hodočašće u Rim-Asiz-Loredo godine 1913*. Virovitica, 1914.
6. Kocijanić, Juraj: *Pape i hrvatski narod*. Prvo izdanje - Naklada nadbiskupske tiskare, Zagreb, 1927. 504 str.; Drugo dopunjeno izdanje priredio don Anto Baković, Izdavač: Hrv. populacijski pokret, Zagreb, 1998. 741 str.
7. Kokša, Đuro: *Hrvatska crkva sv. Jeronima*. Braća hrvatskog zmaja, Zagreb 2001.
8. Maračić, Ljudevit, *Malo čudo hrvatsko. Hrvatski tragovi u Vječnom Gradu*.
9. Maračić, Ljudevit: *Jubileji 1300.-2000*. Glas Koncila, Zagreb 2000.
10. Mercier, Jacques: *Povijest Vatikana*. Barbat, Zagreb 2001.
11. Milić, Marijo: *Pape od sv. Petra do Ivana Pavla II*. Laus, Split 1998.
12. Milivončić, Ivica: *Pape i Hrvati*. Biblioteka Svjedoci vremena. AGM, Zagreb 1993.
13. *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*. Svi govori i poruke od 1978. do 2005. Izdao Filozofsko teološki institut Družbe Isusova, Zagreb 2011. 500 str.
14. Peričić, Eduard: *Pape i Hrvati u Bosni i Hercegovini*. Zazid d.o.o, Zadar / Banja Luka, 2003.
15. RAZNI AUTORI (uredio T. Mrkonjić), *Hrvatska i Sveta Stolica, stoljetne veze*. Zagreb 1999.
16. Što je Papa Hrvatima? - Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, Zagreb 1934.
17. Teovizija, Zagreb, 2001. (U prilogu nalazi se Bibliografija raznih publikacija o Rimu i Hrvatima.)
18. Zekan, Mate (priredio): *Branimirova Hrvatska u pismima Pape Ivana VIII*. Književni krug, Split 1989.